

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOSIOS RINKIMŲ KOMISIJOS
POLITINIŲ PARTIJŲ IR POLITINIŲ KAMPANIJŲ
FINANSAVIMO KONTROLĖS SKYRIAUS**

**PAŽYMA
DĖL SOCIALINIO INTERNETO TINKLO „FACEBOOK“ PASKYROS „LIETUVOS
VĒLIAVOS“ VARDU SKLEISTO ATLYGINTINO ĮRAŠO VERTINIMO**

2021 m. sausio 29 d. Nr. 3-24 (1.2)

Vilnius

1. Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija (toliau – VRK) 2020 m. rugsėjo 28 d. gavo pranešimą, kuriame nurodyta, kad „socialinio tinklo Facebook (toliau – „Facebook“) paskyroje Lietuvos vėliavos platinama neigiama politinė reklama, kuri yra nepažymėta teisės aktuose nustatyta tvarka ir nėra nurodomas tokios politinės reklamos, kuri yra platinama už tai sumokant („Remiama“), finansavimo šaltinis. Reklamos kūrėjai prašo socialinio tinklo vartotojų dalintis tokia reklama ir, kaip matyti, šiai dienai nepažymėta politinė reklama jau pasidalino daugiau nei tūkstantis vartotojų“. VRK prašyta „operatyviai iširti pateikiamą informaciją ir imtis priemonių pažeidimui užkardyti“.

2. 2020 m. spalio 1 d. vykusio VRK posėdžio metu pranešimas pavestas nagrinėti Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo kontrolės skyriui.

3. Pagal Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo (toliau – Įstatymas) 2 straipsnio 8 dalį, *politinė reklama – valstybės politiko, politinės partijos, politinės partijos nario, politinės kampanijos dalyvio, jų vardu ir (ar) interesais bet kokia forma ir priemonėmis už užmokestį ar neatlygintinai politinės kampanijos laikotarpiu ar tarp politinių kampanijų skleidžiama informacija, kuria siekiama paveikti rinkėjų motyvaciją balsuojant rinkimuose ar referendumuose arba kurios skleidimu propaguojamas valstybės politikas, politinė partija, politinės partijos narys ar politinės kampanijos dalyvis, taip pat jų idėjos, tikslai ar programa. To paties straipsnio 19 dalyje nustatyta, kad rinkimų (referendumo) agitacija – per rinkimų (referendumo) agitacijos kampanijos etapą politinei reklamai skleisti skirta veikla, kuria siekiama paveikti rinkėjų motyvaciją balsuojant rinkimuose ar referendumuose.*

4. Įstatymo 15 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta, kad *politinė reklama turi būti pažymėta nurodant lėšų šaltinį ir aiškiai atskirta nuo kitos skleidžiamos informacijos (1 dalis). Politinė reklama, nepažymėta pagal teisės aktų reikalavimus arba pažymėta nesilaikant teisės aktų reikalavimų, laikoma paslėpta politinė reklama ir yra draudžiama. Už jos skleidimą taikoma įstatymų nustatyta atsakomybė (2 dalis).*

5. Įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 2 punkte nustatyta, kad *politinė reklama nelaikomi politinės kampanijos laikotarpiu neatlygintinai skleidžiami įprastinio pobūdžio informaciniai pranešimai apie valstybės politiką, politinių partijų, kandidatų veiklą, informacija, kuria*

neraginama nedalyvauti referendume, balsuoti už ar prieš referendumui teikiamo sprendimo priėmimą.

6. Pagal VRK 2018 m. birželio 19 d. sprendimu Nr. Sp-75 patvirtintų Rekomendacijų dėl politinės reklamos skleidimo politinės kampanijos laikotarpiu 3.5 papunktį, *trečiųjų asmenų platinama informacija apie politinę partiją, kandidatą, kitus politinės kampanijos dalyvius, kol ji nėra neįprastai dažna arba jai parengti nereikia finansinio indėlio. Siekiant neklaidinti informacijos gavėjų dėl tikrojo informacijos paskelbimo tikslo, rekomenduojama pažymėti nurodant informacijos rengėją (užsakovą) ir finansavimo šaltinį.*

7. Pagal VRK 2019 m. sausio 10 d. sprendimu Nr. Sp-17 patvirtintas Rekomendacijas dėl ne pelno organizacijų skleidžiamos informacijos apie politinės kampanijos dalyvius ir jų rinkimų programas, *politine reklama gali būti laikoma kryptingai pateikiami renkamos institucijos dalies narių balsavimo rezultatai; tendencinga informacija apie vieną ar dalį asmenų, pateikusių konkrečių pasiūlymą ar projektą; išskirtinės sąlygos vienam dalyviui (daliai dalyvių); vieno dalyvių simbolikos išskyrimas iš kitų; formuojama išskirtinai teigiama ar neigiama nuomonė apie konkretų dalyvį (dalyvius).* Taip pat *sprendžiant dėl konkrečių atvejų pripažinimo politine reklama gali būti atsižvelgiama į tai, ar konkrečios informacijos paskelbimas atitinka organizacijos veiklos tikslus ir uždavinius; ar informaciją paskleidusi organizacija yra deklaravusi savo politinę ideologiją pagrįstus veiklos tikslus ir uždavinius; ar tiriamos informacijos paskelbimas atitinka jų įprastą ir tęstinę veiklą; ar konkrečiu atveju stebima aplinkybių visuma pagrindžia įtarimus, kad informacija paskleista siekiant reklamuoti konkretų kampanijos dalyvį.*

8. Pagal kartu su pranešimu pateiktą priedą (ekrano vaizdo kopiją) nustatyta, kad 2020 m. rugsėjo 25 d. „Facebook“ paskyros „Lietuvos vėliavos“ vardu buvo paskelbtas įrašas¹ su priedašu „*Dalinkimės visi – nukirskime korupcijai galvą!*“, įrašas iliustruotas Sauliaus Skvernelio, Upės g. kelio ženkle ir kelio tiesimo technikos, animacinių personažų nuotraukų koliažu bei priedašu: „*Tai, kad mano žmona iš šimtų tūkstančių įmonių įsidarbino būtent toje, kuriai aš išrūpinau milijonines nuolaidas, yra sutapimas, o ne KORUPCIJA. Skvernelis. 2020 m. balandžio 1 d.*“. Įrašas buvo skleistas atlygintinai ir sulaukė daugiau kaip 4 400 unikalių „Facebook“ vartotojų reakcijų, ir daugiau kaip 2 400 unikalių vartotojų šiuo įrašu pasidalijo.

9. Pažymėtina, kad S. Skvernelis buvo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos iškeltas kandidatas 2020 m. spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų Pilaitės–Karoliniškių rinkimų apygardoje Nr. 8.

10. VRK 2020 m. spalio 23 d. dėl informacijos pateikimo raštu (reg. Nr. 2-1624(7.9) kreipėsi į „Facebook“ paskyros „Lietuvos vėliavos“ valdytojus. Kadangi valdytojai nebuvo žinomi, raštas išsiųstas privačia „Facebook“ žinute. Negavus atsakymo iki VRK nurodyto termino, 2020 m.

¹ Nuoroda internete <https://www.facebook.com/lt.veliavos/posts/2844760675759876> [žiūrėta 2020-10-22].

lapkričio 12 d. į paskyros valdytojus privačia „Facebook“ žinute buvo kreiptasi dar kartą, tačiau į paklausimą neatsakyta, nors VRK raštas privačioje žinutėje buvo pastebėtas („seen“).

11. 2020 m. gruodžio 16 d. kreiptasi į „Facebook“ atstovus, nurodant, kad minėtame „Facebook“ įrašė neigiamai atsiliepiama apie vieną iš kandidatų 2020 m. Seimo rinkimuose. Į šį kreipimąsi buvo sureaguota ir „Ad Library“ buvo paskelbta informacija apie pažymoje aptariamą paskyros „Lietuvos vėliavos“ vardu atlygintinai skleistą įrašą nuo 2020 m. rugsėjo 25 d. iki spalio 1 d.,² papildomai nurodant, kad:

11.1. „Ši reklama buvo rodoma be atsakomybės atsisakymo pranešimo“, tai yra ją užsakiusieji nenurodė, kad atlygintinai skleistas įrašas yra susijęs su rinkimais. Pagal „Facebook“ reklamos užsakymo politiką, „kai reklamuotojas kategorizuoja savo reklamą kaip susijusią su socialinėmis problemomis, rinkimais ar politika, jis turi atskleisti, kas ją apmokėjo“.

11.2. Bendra puslapio išlaidų suma už reklamas, susijusias su socialiniais klausimais, rinkimais ar politika laikotarpiu 2019 m. kovo 28 d. – 2021 m. sausio 23 d. – 250 Eur. Kadangi „Ad Library“ duomenimis, šiuo laikotarpiu paskyros „Lietuvos vėliavos“ vardu buvo paskelbta vienintelė pažymoje aptariama reklama, laikoma, kad jos skleidimo išlaidas sudaro 250 Eur.

11.3. Šiuo įrašu pasiektas nuo 100 tūkst. iki 125 tūkst. „Facebook“ vartotojų, iš jų – 22 proc. Vilniaus gyventojų.

11.4. Įrašo atlygintino skleidimo unikalus identifikacinis Nr. 343584963626148. Paskyros „Lietuvos vėliavos“ valdytojais neįvardyti.

12. 2021 m. sausio 7 d. VRK, tęsdama tyrimą pranešimo pagrindu, kreipėsi į Policijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (reg. Nr. 2-7(7.9)), prašydama suteikti informacijos apie „Facebook“ paskyros „Lietuvos vėliavos“ valdytojus, atsakingus už šioje paskyroje skleidžiamą informaciją.

13. 2021 m. sausio 19 d. gautas Lietuvos kriminalinės policijos biuro viršininko atsakymas (reg. Nr. 1-102(7.9), kuriame informuojama, kad atlikus pateiktos informacijos patikrinimą ir viešai elektroninėje erdvėje prieinamos informacijos analizę, minėtos paskyros valdytojais (administratoriais) nenustatyti.

14. Dvi savaites prieš rinkimus atlygintinai paskelbus neigiamo turinio įrašą apie Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos kandidatą S. Skvernelį, pasiekta platesnė skaitytojų auditorija ir tokiu būdu buvo galimai siekiama paveikti rinkėjų motyvaciją rinkimuose nebalsuoti už konkretų politinės kampanijos dalyvį, t. y. S. Skvernelį, todėl įrašas laikytinas neigiamą politinę reklamą.

15. Siekis formuoti neigiamą rinkėjų nuomonę apie vieną ar kitą politiką ar pan. politinė reklama pripažįstamas ir teismų praktikoje (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. balandžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N-62-957-11³).

² Nuoroda internete <https://www.facebook.com/ads/library/?id=343584963626148> [žiūrėta 2020-12-21].

³ Nuoroda internete <https://eteismai.lt/byla/28921478699873/N-62-957-11> [žiūrėta 2021-01-28].

16. Neturint duomenų apie paskyros valdytoją ir įrašo sklaidos finansavimo šaltinį, nenustatyta, kad ši neigiama politinė reklama buvo paskleista kurio nors kito konkretaus 2020 m. Seimo rinkimų politinės kampanijos dalyvio iniciatyva ir interesais.

17. „Facebook“ paskyros „Lietuvos vėliavos“ vardu atlygintinai skelbtas įrašas nebuvo pažymėtas kaip politinė reklama, todėl laikytinas paslėpta politine reklama.

18. Įstatyme nenumatytas ribojimas skleisti politinę reklamą kitiems (tretiesiems) asmenims, išskyrus tai, kad išlaidos politinei reklamai yra politinės kampanijos išlaidos. Įstatymo 3 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad *priimti aukas ir įgyti turtinių prievolių dėl išlaidų politinei kampanijai gali tik savarankiški politinės kampanijos dalyviai* <...>. Pagal Įstatymo 14 straipsnio 1 dalį, *prasidejūs politinei kampanijai, visos politinės kampanijos išlaidos gali būti apmokamos tik iš politinės kampanijos sąskaitoje esančių lėšų*. Aptariamo įrašo skleidimas apmokėtas galimai ne iš politinės kampanijos sąskaitos.

19. Įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje aukos apibrėžiamos kaip *aukų gavėjams neatlygintinai perduoti pinigai, kilnojamieji ar nekilnojamieji daiktai, informacija, turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės, neatlygintinai atlikti veiksmai ir savanoriški darbai, veiksmų rezultatai, skirti savarankiško politinės kampanijos dalyvio politinei kampanijai finansuoti*. Taigi, vykdant politinę kampaniją, politinės kampanijos dalyviams kaip nepiniginės aukos gali būti neatlygintinai suteiktos paslaugos, atlikti darbai, perduotos turtinės ir neturtinės vertybės ir pan. Tokiu būdu politinės kampanijos dalyvis nepatiria tiesioginių išlaidų, kurias patirtų įsigydamas atitinkamas vertybes, paslaugas, ir negauna lėšų į politinės kampanijos sąskaitą iš nepiniginės aukos teikėjo, tačiau gauna politinei kampanijai vykdyti reikalingas paslaugas ar vertybes, kurios gali būti įkainuotos materialine verte. Nepiniginės aukos, kaip ir piniginės, taip pat turi būti traukiamos į apskaitą kaip pajamos.

20. Pagal Įstatymo 7 straipsnio 3 dalį, *finansuoti politinių partijų politines kampanijas kitomis, šiame straipsnyje nenurodytomis, lėšomis draudžiama*. To paties straipsnio 1 dalyje juridinių asmenų aukos nėra nustatytos, todėl laikomos draudžiamu finansavimo šaltiniu. Įstatymo 8 straipsnyje numatytas analogiškas draudimas ir kitiems politinės kampanijos dalyviams, ne politinėms partijoms.

21. Įstatymo 12 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad *asmenims, pagal šį įstatymą neturintiems teisės finansuoti politinės kampanijos dalyvių, draudžiama bet kokia forma juos remti*.

22. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 92 straipsnio 2 dalį, *Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatyme, rinkimų įstatymuose ir Lietuvos Respublikos referendumo įstatyme nustatytų politinės reklamos skleidimo reikalavimų nesilaikymas užtraukia baudą viešosios informacijos rengėjų ar skleidėjų vadovams arba kitiems už viešosios informacijos skleidimą ar visuomenės informavimo priemonės turinį atsakingiems asmenims nuo trijų šimtų iki vieno tūkstančio keturių šimtų penkiasdešimt eurų*.

Administracinių nusižeidimų kodekso 93 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad *išlaidų politinei kampanijai apskaitos tvarkos pažeidimas užtraukia baudą politinės kampanijos įždininkams ar politinės kampanijos dalyviams nuo keturių šimtų aštuoniasdešimt iki trijų tūkstančių eurų*. To paties straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad *politinės kampanijos dalyvio finansavimas ar rėmimas neturint tam teisės užtraukia baudą auką suteikusiam asmeniui nuo vieno šimto penkiasdešimt iki aštuonių šimtų šešiasdešimt eurų ir auką suteikusio juridinio asmens vadovui ar kitam už sprendimo priėmimą atsakingam asmeniui – nuo keturių šimtų aštuoniasdešimt iki trijų tūkstančių eurų*.

23. Administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnio 4 punkte nustatyta, kad *administracinių nusižengimų teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininkas ir šios komisijos nariai ar Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininko įgalioti valstybės tarnautojai – dėl šio kodekso <...> 92, 93 <...> straipsniuose numatytų administracinių nusižengimų*.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūloma:

1. Pripažinti, kad nuo 2020 m. rugsėjo 25 d. iki spalio 1 d. socialinio interneto tinklo „Facebook“ paskyros „Lietuvos vėliavos“ vardu atlygintinai skleistas įrašas yra neigiama Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos kandidato Sauliaus Skvernelio politinė reklama.

2. Pripažinti 1 punkte nurodytą politinę reklamą paslėpta politine reklama.

3. Pripažinti, kad socialinio interneto tinklo „Facebook“ paskyros „Lietuvos vėliavos“ valdytojas pažeidė Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo 15 straipsnio 1 dalį, šios paskyros vardu paskleidęs nepažymėtą politinę reklamą.

4. Kreiptis į socialinio interneto tinklo „Facebook“ valdytojus dėl už 1 punkte nurodytos politinės reklamos užsakymą atsakingų asmenų ir reklamos finansavimo šaltinio nustatymo.

5. Taikyti administracinę atsakomybę atsakingiems asmenims pagal Administracinių nusižengimų kodekso 92 dalį.

Vedėja

Lina Petronienė

Vyriausiasis specialistas
Vilys

Vytautas